

УДК 342.8.01(477)

Андрій СТЕЦЬ,

кандидат юридичних наук, викладач,

Академія поморська в Слупську (Республіка Польща)

ВИБОРЧИЙ ПРОЦЕС ПРЕЗИДЕНТСЬКИХ І ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ВИБОРІВ У РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА ТА В УКРАЇНІ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Політичні та економічні зміни в Польщі після 1989 року і відповідно в Україні після 1991 року призвели до демократизації політичної системи цих країн. Демократія є однією із найдавніших форм організації суспільно-політичного життя, початки якої сягають до античної Греції. Це тип політичного режиму, при якому єдиним джерелом легітимної влади є народ який також повинен піклуватися всякого роду меншинами. Отож Польща і Україна майже одночасно вступили на шлях демократизації, спрямований на трансформацію країни до повністю демократичного ладу із усіма притаманними йому елементами народовладдя. Однак при цьому неабияк важливим виявився також економічний фактор, зокрема здійснення успішних реформ у цьому секторі, що у випадку Польщі це мало місце поряд із вступом в Європейський Союз і Північно-Атлантичний альянс. Все це надало країні вагомі передумови до значного стрибка вперед.

При цьому слід зазначити, що за час трансформації законодавчі влади як в Польщі, так і в Україні допустились немалої кількості помилок та прорахунків. Зокрема до числа основних прорахунків у Польщі відносять проведення виборів до нижньої палати законодавчого органу (поль. *Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej*) на пропорційній основі, тобто представники недемократичної комуністичної влади мали гарантовані (65%) 299 місць в сеймі. Всі інші - 161 депутатський мандат - в кількості (35%) були призначені для безпартійних кандидатів. Таким чином, тогочасна польська влада не допустила до виборів всіх представників демократичної опозиції, при цьому щодо тих 35% вільних мандатів, окрім представників різних громадських організацій, профспілок та незалежних, боролись відкрито і кандидати «комуністичної влади». Натомість вибори до вищої палати (поль. *Senat RP*) були проведені на демократичних засадах. Парламентські вибори в червні 1989 року спричинилися до основоположних наслідків для політичного і конституційного процесу в подальших політичних змінах. Результати перших виборів виказали такий результат: опозиція отримала можливість взяти на себе відповідальність за управління країною а також комуністичний уряд втратив політичну монополію. Однак відсутність вповні демократичних виборів спричинилась сповільнення процесів трансформації. Вибір Войцеха Ярузельського на президента двома палатами парламенту (а не в загальнонародних виборах) 19 липня 1989 року тільки підтвердив цю тенденцію.

Якщо додати справу люстрації державних службовців в Польщі в 1992 році як процесу для викриття фактів співпраці державних посадових осіб або кандидатів на ці посади із органами державної безпеки за період 1944–1990 рр. – то бачимо доволі проблемну картину, яка не вирішена в Польщі до сьогодні. Ці проблеми, а особливо люстрація держслужбовців є постійно нагадувані у суспільній дискусії під час президентських та парламентських виборів.

Натомість основною проблемою в Україні була відсутність суверенітету протягом довгих років та відсутність поділу влади на законодавчу, виконавчу і судову в Радянському Союзі. Радянська влада на відміну від своєї назви яка суперечила дійсності була владою однієї комуністичної партії, якою керувала група олігархів партії, суворо підлегла диктаторові тобто Генеральному секретареві Комуністичної Партії. Рада на кожному рівні не мала виконавчих функцій та влади. Час трансформації та використання російських взірців управління (де відсутні традиції справжньої демократії) призвело до наступної проблеми, якою є діяльність політичних партій в плюралістичній системі та реалізація безпосередньої демократії, як прямого волевиявлення Українського народу із найважливіших питань суспільного та державного життя шляхом проведення виборів та референдумів. На думку Владислава Федоренка, політична партія – це добровільна спільнота громадян, об'єднаних визначеною загальнонаціональною політичною ідеологією та програмою і легалізована державою в установленому порядку, яка має на меті здобуття політичної влади у державі шляхом участі у демократичних виборах. На жаль, практика творення партії в Україні відображає плани різних економічних груп, які представляють пострадянські олігархи. Вони дійшли до висновку, що можуть більше грошей заробити в Україні,

як поза її межами, проте їх діяльність важко зарахувати до якої-небудь ідеології чи пов'язати із патріотизмом. Характерною рисою в Україні на противагу Польщі, стало те, що творення великої кількості політичних партій утворено на базі своєрідної свідомості, що можна придбати місце члена у закритому списку або, і взагалі можна купити цілу партію. Українські партії не є будовані на ідейному фундаменті а тільки у відношенні до переконань і думок її лідера, наприклад, Блок Юлії Тимошенко та інші. На першому плані - створення політичного капіталу, зразу за яким ідуть економічні інтереси.

Нині принциповою проблемою обох держав є проблема люстрації майна політиків та партій в Україні та політична люстрація політиків (співробітників) комуністичної служби безпеки в Польщі. Проблема ця проявляється доволі відмінно в двох державах. Наприклад, так званий Московський кредит – тобто загальна назва для передачі фінансової операції офіційно 1,2 мільйона доларів США від компартії (з ресурсів КГБ) для Польського союзу Робітничої партії в січні 1990 року в Польщі, кредит 1 мільйона німецьких марок від Німецької Християнської Партії для Партії Конгресу Ліберально-Демократичного в Польщі та політична і майнова допомога (великого масштабу) для Партії регіонів 2004 року (у виборчій кампанії в російських мас-медій). Зокрема Партія регіонів проголосила про курс для надання російській мові статусу другої офіційної мови в Україні та проведення заходів щодо продовження дислокації військових російських частин в Криму. Партія регіонів також отримала пряму підтримку з боку президента Росії Володимира Путіна, який особисто тоді кілька разів відвідав Україну, закликаючи громадян України підтримати кандидатуру Віктора Януковича і його партію. З підтримкою Партії регіонів він переміг в виборах на президента, однак, Верховний суд постановив, що українські результати другого туру голосування були сфальсифіковані, і наказав, щоб повторити його.

Наступною проблемою після політичної корупції у часі виборчої кампанії є використання неправди або відсутність критеріїв щодо того, які здобутки повинен мати кандидат на пост депутата або глави держави. При цій нагоді, слід нагадати факт відсутності вищої освіти у Президента Польщі Александра Квасьневського, який під час виборчої кампанії в парламентських і президентських виборах, заявляв в парламентських анкетах та в офіційному повідомленні Національної виборчої комісії, що отримав вищу освіту. (Насправді він не склав усіх іспитів і був виключений із списку студентів Гданського університету 5 жовтня 1978 року). Іншої неправди допустився Президент Польщі Лех Валенса, який співпрацював зі Службами Комуністичної Безпеки, та не визнав офіційно цього факту, а з огляду на «люстраційну неправду» це дало б підставу на його імпічмент. На жаль, про документи, що свідчать о співпраці Л. Валенси суспільство дізналося в деталях тільки-но після 20 років з моменту закінчення його президентської каденції. Подібна ситуація мала місце в Україні, коли Президент України Леонід Кучма і відповідно Віктор Янукович були обрані на пост глави держави маючи дуже слабкий рівень володіння державною мовою. Слід зазначити, що в Україні згідно зі статтею 103 Конституції України Президентом може бути обраний громадянин України, який володіє державною мовою. Тут варто зазначити, що Віктор Янукович під кінець своєї роботи мав прогрес в володінні державної мови.

Специфікою України як держави, що розташована у Центрально-Східній Європі є факт, що на сьогодні вона залишається одним із лідерів за кількістю офіційно зареєстрованих політичних партій. Станом на сьогодні в Україні зареєстровано 344 політичних партій. Для порівняння у Польщі зареєстровано 84 партії, у Словаччині - 56, Румунії - 124, Молдові - 45, Литві - 38. Генеральний директор Комітету виборців України (КВУ) Олексій Кошель на прес-конференції озвучив інформацію, що половина всіх політичних партій з'явилась в останні три роки. Так, за 8 місяців з початку року в Україні було зареєстровано 41 партію. На його думку, - «Низка партій реєструється з комерційною метою». Механізм реєстрації партій нині надзвичайно спрощений. В цей час є обговорювані пропозиції, щодо необхідності внести зміни до Закону «Про політичні партії» і за головний критерій для реєстрації брати не кількість підписів, які часто фальсифікуються, а брати кількість членів партії, які реально діють та фінансово і ідейно підтримують свою партію. Другим критерієм може стати кількість партійних осередків. Водночас, за словами Кошеля, велику кількість партійних осередків на сьогодні мають так звані «мертві політичні сили». Лідером за кількістю зареєстрованих партійних осередків є Соціалістична партія України, яка має офіційно 31 тисячу 348 осередків, що приблизно дорівнює кількості населених пунктів України. Дещо менше у Партії регіонів - 30 тисяч 321 осередок. Третє місце - Народна партія з 22 тис. 118 осередків. Стосовно осередків парламентських політичних сил, то лідером є партія «Батьківщина» - 17 тисяч осередків. БПП має 1 тисячу 700 осередків, «Опозиційний блок» - 654, «Народний фронт» - 631. Найменше партійних осередків має «Самопоміч» - 195.

Розчарування політичною трансформацією в Польщі привело до покликання до життя через сатириків в 1990 році Польської партії любителів пива. У парламентських виборах в 1991 р. отримала вона 3,27% голосів (що відповідало 16 мандатам). Незабаром партія розділилась на дві фракції: Малевого пива (3 депутатів) і Великого пива (13 депутатів) ведучи свою діяльність до 1993 р. Подібну, сатиричну проблему можна було зустріти також в Україні бо Президент має обов'язок знати державну мову, але вже народний депутат такого обов'язку не має! Тому через довгі роки самостійної України, деякі депутати не вивчили української мови.

Великою проблемою Польщі, яку видно також в результатах виборів є економічна еміграція громадян до країн з вищим рівнем життя (Велика Британія, Ірландія, Норвегія, Німеччина). Нараховує вона від 1,5 до 2 мільйонів громадян Польщі. Багато з них зовсім не бере участі у виборах та не має вже наміру повернутися до держави своїх батьків. В свою чергу, великою проблемою України є наслідки Революції Гідності і війни з агресією Російської Федерації. Анексія Автономної Республіки Крим і тимчасова окупація окремих районів Донецької та Луганської областей, проведення АТО, масова вимушена внутрішня міграція (переміщення) українців довели до жаклих правопорушень та ситуацій, коли значний відсоток громадян України не мав змоги взяти участі у виборах, що неабияк кидає тінь на легітимність такої влади.

Як Польща, так і Україна мали в минулому проблеми з так званним днем тиші перед виборами та оприлюдненням інформації (опитувань) щодо здобутих результатів політичних партій та кандидатів на найвищі посади в обох країнах. В обох країнах існує проблема використання органів адміністрації у виборах та маніпуляції у центрах державного радіо та телебачення через владу. Ця проблема торкає очевидно в більшому розмірі Україну. Українські олігархи мають свої партії та телевізійні центри. Існує також проблема переважної більшості іноземного капіталу в засобах масової інформації. Що відбивається в масові свідомості виборців, особливо перед виборами.

Легітимність проведення виборів та їх результати залежать від неухильного дотримання і виконання суб'єктами виборчого процесу й іншими суб'єктами права, які беруть участь у виборах, вимог конституції та законодавства Польщі і України щодо організації проведення виборів на кожній стадії виборчого процесу.

Одержано 04.04.2019

УДК 34.07+342.76

Богдан Русланович СТРОНЦІЦЬКИЙ,

курсант Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

(науковий керівник – Валєєв Р. Г., кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки

Факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ)

НЕОБХІДНІСТЬ ФОРМУВАННЯ В ПОЛІЦЕЙСЬКИХ НАВИЧОК ОСОБИСТОЇ БЕЗПЕКИ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВООХОРОННОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ

Ефективна реалізація правоохоронної функції держави неможлива без забезпечення особистої безпеки безпосередніх суб'єктів реалізації такої функції. Особливо гострою є проблема особистої безпеки працівників Національної поліції України, оскільки цей орган лише з'явився та перебуває в стані кардинального оновлення персоналу. Під час реформи системи МВС лави поліції поповнюють прості громадяни України, більшість з яких, до того як піти захищати закон і порядок, жили мирним життям і не брали зброю до рук. Люди без досвіду роботи в правоохоронних органах отримують звання та займають посади в патрульній поліції. У зв'язку з сучасною ситуацією в державі, війною на сході України, ускладненням криміногенної ситуації, зростанням проявів неповаги та фактів злісної непокори працівникам поліції, виникає потреба розробки нових підходів до розв'язання проблеми забезпечення особистої безпеки поліцейських під час виконання службових обов'язків. Статистика показує що щорічно гине значна кількість правоохоронців [1, с. 74].

На нашу думку, у цьому контексті доречно звернутися до досвіду тих країн, що успішно провели реформи в правоохоронних органах. Зокрема, В.М. Тімашова пропонує введення в